

19 MAYIS

SAMSUN HALKEVİ DERGİSİ

SAYI: 25-26

2 nci KÂNUN

1938

CİLT: III

İÇİNDEKİ YAZILAR

Başbakan Celâl Bayar'ın Nutku

Halkevinin yeni Halk Hatibi

Kızılay'a

Kubilây için

Dönmüyen Gemilerin Türküsü

Aile Psikologyası

Kara Fatma'ya (Şiir)

William Shakespeare

Zihnî inkışaf ve merhaleleri

N. Baydar

Arı

M. Oktay

S. Aytekin

Ö. S. Erdi

F. N. Çamlıbel

M. Tuksal

R. N. Hattatoğlu

19 Mayıs

Samsun Halkevi Dergisi

SAYI : 25 - 26, CİLT : III

ikinci kânun 1938

Başbakan Celâl Bayar'ın Nutku

Sayın vatandaşlarım, Bayanlar, Bay-
lar :

Memleketimizde güzel bir anane
teessüs etmiştir. Ulusal ekonomi ve
artırma kurumu her sene bizi burada
toplamak suretile, millete hesap vermek
mecburiyetini ihdas etmiştir.

Bu güzel ananenin tesiri altında
ben de geçen senelere ait iktisadî hâ-
diseleri huzurunuzda teşrih etmek is-
tiyorum. Fakat sözüme başlamazdan
evvel ifade etmeliyim ki, memleketin
ekonomik hayatında durmadan, dinlen-
meden, millete nurlu irşadda bulunan
Ulusal Ekonomi Kurumuna teşekkür
etmeliyim. Milletlerin hayatında en mû-
him mesnet, ve denilebilir ki, birinci
derecede mûhim olan mesnet ekonomik
teşkilâttir. Bizim ekonomik hayatımızda
takip ettiğimiz seyir, tetkik edilirse gö-
rülür ki, memleketin hayatına en mu-

vafık olan usul ve prensipler kabul
edilmiştir. Bu prensiplerin burada taf-
silâtiyle arz edilmesi hiç şüphe yoktur
ki hepimizi sıkar. Ben bunların ana hat-
ları üzerinde tevakkuf edeceğim ve
aynı zamanda hâdiselere birer birer
temas edeceğim :

Arkamıza bıraktığımız sene beynel-
mîl ekonomik vaziyet itibariyle çok
muhtelif manzaralar göstermiştir. Bilir-
siniz ki ticarette ve ekonomide şartı
esasî istikrardır. Buna rağmen geçen
yıl bütün cihan hayatı iktisadiyesinde
istikrar görülmemiş ve bilâkis zaman
zaman bu istikrar bozulmuştur. Buhra-
nın nihayete ermek üzere olduğu farze-
dildiği bir anda cihan siyâsî hayatının
tesirile olacaktır ki bir teslihat devresi
başlamıştır. Bu teslihat devresi bazı
iptidâî maddelerin alınmasını temin için
hararet göstermiştir ve ticaret hayatın-

da bir ilerleme hamlesi vukua gelmiştir. Buna makûs olarak bazı memleketler dâima satıcı oldukları, fazla mal satmak ihtiyacında bulundukları halde büyük ihracat kabiliyetlerinin azaldığını açıktan söylemekte tereddüt etmemişlerdir.

İstikrarsız diye tavsif ettiğim hâdis budur. Fakat memleketimizin haricî ticareti üzerinde bunların tesiri görülmüştür. Evvelâ bize, çok mal satmak ve bizim prensibimiz itibariyle ne kadar çok mal satılırsa o kadar türk malı almak iktiza ederken bazı memleketler mal satmak kabasitesini kaybettiklerinden dolayı bizimle alış verişlerinde sekte olmuştur. Hulâsa olarak 1936 senesi nihayetleriyle 1937 senesi içinde haricî ticaretimiz, tam manasile hususî bir mahiyet arzylemiştir. Yani bu bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Eğer milletle beraber hükûmetiniz bu dönüm noktası üzerinde bütün tayakkuzunu topluyarak dürüst ve isabetli hareket etmek imkânını bulmamış olsaydı memleketimiz bundan zarar görebilirdi. Mesele aksine olmuş diyebilirim. Zira istihsalâtımız geçen seneye nazaran bazı maddelerde eksik ve bazı maddelerde fazla olmak suretiyle bize büyük bir fark göstermiş bulunuyor. Fakat haricî ticaretimiz bûsbütün başka bir manzaranın tesiri altında kendisini gösteriyor.

Şu halde noksan ithalât vuku bulunduğu takdirde, memleketimizde mallar üzerinde bir de satış için yeni mahreçler bulmak mecburiyetinde idik. Yeni bir mahreç bulmak kolay bir iş değildir. O, hayatı ve ananeyi değiştirmek kadar güçtür.

Memlekette iş hacmini artırmak ve hayat üzerinde müessir olan bazı maddeleri idhal etmek suretile ucuzluğu temin etmek prensibini takib ediyoruz ve bu sebeplerdir ki kontenjanı malûm olan şekilde kaldırdık.

Kontenjanın kalkmış olması ve satışların buna muvazi olarak da temin etmek gayreti bize ne netice vermiştir? Bunu şimdi rakamla huzurunuzda arz edeyim: On aylık haricî ticaretimizin mukayesesini yaptığımız zaman şu rakamları görüyoruz.

1935 senesinde 143 milyon

1936 " 158 "

1937 senesinin yani içinde bulunduğumuz senenin on ayı zarfında 183 milyon lira.

Geçen senenin aynı aylarına nazaran haricî ticaretimizde 25 milyon liralık bir fazlalık vardır. Bu, Türk ekonomisinin iş hacmine ilâve edilmiş bir miktardır. İhracatımız geçen seneye nazaran 10 ay zarfında 10 milyon lira fazla kaydetmektedir. İthalâtımız da bu nisbette yükselmiştir.

Bundan anlıyabiliriz ki bu röpriz denilen devrede, alınan tedbirler tesirini göstermiştir. Bütün cihan hayatında siyasî olsun, iktisadî olsun yeni bir sürprizle karşılaşmadığımız takdirde diyebiliriz ki; Türk ticareti umumiyetle geçen senelere nazaran bu sene bizi memnun edecek şekilde cereyan etmek istidadını göstermektedir. Bittabi bazı maddelerimiz üzerinde biraz ferahlık olduğu gibi bazı maddelerimizin satışları üzerinde de sıkıntı mevcuttur. Fakat burada ifade etmeliyim ki ikisini de kûl halinde mütalea ediyoruz. Bize bu

ümidi veren diğer nokta da gene cihan ekonomi politikası üzerinde tebeddüle doğru meyli sezmiş olmağımızdır. Bazı iptidai maddelerin diğer memleketlerde bol olarak yetişmiş olması, istihsalâtın genişlemesine vesile olmuştur. Ve bu itibarla mal satmak istemiyen memleketler yeniden satış istihasını köstermeğe başlamışlardır.

Şu halde bizim prensibimiz, malımızı almanın malını alırız, esasına istinad ettiği için ticaretimiz tabii şeklinde ve seyrinde yürüyecektir ve buna bilhassa hükûmetimiz dikkat etmekle kendisini mükellef addeder. Haricî ticaretimizin 25.000.000 liralık fazlasına rağmen dahildeki istihsalâtımız ve istihlakatımız ne raddededir? Elbette bu, merak edilecek bir meseledir. Sümer Bank'ın fabrikaları faaliyettedir. Diğer hususî fabrikalar da faaliyettedir. Hariçten memleketimize bu sene arzettiğim veçhile fazla mal ithal edilmiştir. Bizzat merak ettim. Rakam istedim, Sümer Bank'ın konjô tür bürosu bana 10 aylık hesaplarını verdi. Bunla içinde görüyorum ki bizim için hiç şikâyet edilmeyen ve iyi bir sene addedilen 1936 senesine nazaran 1937 senesinin 10 aylık hesabı % 51 nisbetinde bir istihlak fazlalığı kaybetmektedir.

Bu, bize isbat eder ki milletimizin alış kabiliyeti mütemadiyen ve mütevaliyen yükselmektedir. (Alkışlar)

Burada; diğer bir bahse geçmeden evvel, müstahsillerimize bir noktayı hatırlatmak istiyorum. Bizim haricî ticaretimiz âdetâ bir hesabı carî şeklindedir. Malûm olan kliring hesaplarıdır.

Kliring hesaplarında 27 milyon lira

birikmiş paramız vardır. Bu para türk malı alınması kaydû şartile Cumhuriyet Merkez bankasında nakden mevcuddur. Aynı zamanda Türk piyasasına ecnebi memleketlerinin veresiye olarak kısmen kısa ve kısmen uzun vadeli olmak üzere, toplanan mebalîğ miktarı 32 milyon liradır. Bunlar da vadesi geldiği zaman Cumhuriyet Merkez Bankasına yatacak ve Türk malı satın alınacaktır. Buna mukabil bizim de yalnız Almanyada birikmiş paramız vardır. Bunun miktarı ihracat mevsimine girdiğimiz zaman 44 milyon lira idi. Bugün 18,5 milyon liraya düşmüştür. Fakat buna mukabil Almanya piyasasının Türk piyasasından veresiye satışından mütevelit alacağı vardır. Yani biz kendi hesabımıza asla açıkta değiliz. Bun bu suretle muvacehenizde ifade etmek en maksadım alınan tedbirlerle Türk müstahsili için müşteri bulunduğunu göstermektir. Müstahsilin sadece dikkat edeceği nokta bol istihsalât yapmakla beraber beynelmîle piyasaya göre maliyet fiyatını ayar etmesidir.

Eğer biz memleketimizin bugünkü inkişaf seyrini arzu ettiğimiz veçhile tam manâsile bir refah devresine intikal ettirmek istiyorsak gerek sâaî sahada olsun, gerek ziraî sahada olsun müstahsillerimizin mutlaka beynelmîle maliyet fiyatını gözönünde tutmaları ve o miktarlara göre istihsalât temin etmeleri kendileri ve büyük milletimiz için zarurî bir keyfiyettir.

Aksi takdirde alınacak herhangi bir tedbir sunî olur.

Ben isterim ki buradan maruzatımı müstahsil işitsin ve kerdisinin kulağına

gitsin ve tedbir almakta gecikmesin. Muhtelif zamanlarda, muhtelif vesilelerle birinci 5 senelik programımızdan bahsedilmiştir. Ben öyle zannediyorum ki bu sanayi programımızın izah edilecek hiçbir noktası kalmamıştır. Valnız ben burada, huzurunuzda şu kadarlık söyleyebilirim. Birinci beş senelik sanayi programı bitmek üzredir. Bunun bittiğini belki gelecek sene burada, içtimamızda size tebşir edebileceğim.

Birinci beş senelik sanayi programı nasıl vücade gelmiştir? Bunun teknik cihetlerinden, tesisatından, idare tarzından ve satışlarından bahsedecek değilim. Birinci beş senelik sanayi programı tesisatı, inşaatı ve mütedavil sermayesile bize 90 milyona mal olmuştur. 90 milyonluk bir eserdir. Bu 90 milyonluk eser bizim ne malî ve ne de para politikamızı tazyik etmeden vücade getirilmiştir. Bunu bu suretle ifade etmekten maksadım Türkiye hükûmetinin her yaptığı işte çok hesaplı hareket ettiğini tabii kaynaklarından hiçbirisini forse etmeden eserlerini birer, birer milletin nazarı takdirine arzemiş olduğunu göstermektedir. (Alkışlar)

90 milyon Türk lirasını modest bir meblâğ olarak telâkki edecek memleketler vardır. Fakat bizim için maalesef henüz 90.000.000 lira büyük bir paradır. Ve bu büyük parayı hiçbir istihsal ve tahsil membaimi tazyik etmeden elde etmiş ve işimizi görmüş bulunuyoruz. Bunun manâsını elbette takdir buyursunuz. Hükûmetiniz ve İktisad vekâletiniz bu sene Ulusal ekonomi ve artırma hartasında millete küçük bir hediye verdi. O hediye üç senelik ma-

den programıdır. Madenlerimiz şimdiye kadar bizden maâda herkesin malı idi. Türk madenleri üzdrinde herkes spekülasyon yapmak ve dilediği gibi müsabet veya menfî şekilde rapor vermek hakkındı haiz olduğunu zannederdi.

Hükûmetiniz kurduğu müesseselerle memlekette bu yeraltı servetlerinin tetkikatını tamik etti. Ve bitirenler üzerinde tesisatını yapmağa karar verdi. Bunlardan rantabilite hesaplarına nazaran rasyonel oldukları anlaşılanlar derakap faaliyet sahasına atılmıştır. Bu faaliyeti bakır, kurşun, demir, altın ve gümüş üzerinde toplamaktayız. Kömür hıvzasındaki yeni rasyonel tedbirlerle birlikte bu madenlerimiz de bütün programlarla, plânlarla, parasile işletilmeğe hazırdır. Aynı zamanda memleket içinde henüz mahiyeti tesbit edilmeyen birçok madenler vardır. Bunların bir kısmı tezahûrat halinde bulunmuş, bir kısmı da bize, eskiler tarafından işletilmiş, fakat programsız ve plânsız bırakılmıştır.

Eskiler, işlettikleri bu madenlerde belki de plânsız çalışıyorlardı. Bundan dolayı eskilerin işlettiği bu madenlerin ne cevherleri, ne de hali hazırdaki kıymetleri hakkında malûmatımız yoktur.

Programın ikinci safhası bunların tetkikini ânirdir. M. T. A. Enstitüsü jeolojik tetkiklerini ve bunlar üzerinde işletme hesaplarını yapacak, memleketin istifadesine arzedecektir. Bu maden programı çok mütevazî olarak sizlere hediye edilmiş olmasına rağmen üç senenin nihayetinde memleketin iş hacmine 14 milyon lira ilâve edecektir. Memleketin iş hacmine 14 milyon ilâve etmiş olmakla beraber bizim için daha

hususî bir kıymeti de haizdir. O da, döviz membaimizi kuvvetlendirecektir. Çünkü metal üzerinde alış veriş dövizle yapılmaktadır. Ekonomi denince finansın, maliyenin hatıra gelmemesi gayri kabildir. Acaba haricî ticaretimizdeki inkişaf bu memlekette malî menabimizi forse etmeden yapılan işler, iş hacminin çoğalması, malî vaziyetimiz üzerinde ne tesir yapmıştır. Elbette merak edilecek bir meseledir. Maliyemiz gayet dürüst, gayet salâbetli bir esasa istinat etmektedir. Bütçesi kat'î ve samimî olarak mütevazîdır ve bu kat'î ve samimî olarak mütevazî olan bütçenin bu hali ilânihaye devam edecektir. (Şiddetli alkışlar). Çünkü arkadaşlar, bir devletin bütçesi mütevazî olmazsa hükûmet kurmaya imkân yoktur, hükûmeti kurmazsa ordusu yoktur, ordusu olmazsa emniyet mesnedi yoktur ve binaenaleyh mütevazî olmıyan bir bütçenin arkasından muhakkak bir anarşi beklemek zarureti vardır. Biz bu anarşinin memlekette doğmasına değil, memleketimiz hudutlarından bakmasına dahi müsaade etmiyeceğiz. (Şiddetli ve sürekli alkışlar).

İşte bütçe muvazenesi bizim nazarıımızda bu kadar hassas bir meseledir. Acaba bütçemiz ne haldedir. Size bir iki mukayeseli rakam okuyacağım.

Bilirsiniz ki bütçe Hazirandan başlar ve ayrı bir senedir. Ve şimdi bu ay 6 ıncı aydır.

Vergi tahsilâtımızın 6 aylığı :

1935 senesinde 95.000.000 1936 senesinde 127.000.000 1937 senesinde 147.000.000 (alkışlar).

Malî politikamız üzerinde ekonomi

politikamızda olduğu gibi duracak değilim. Yakın zamanda B. M. Meclisinde bunun etrafında çok uzun izahat ve maruzatta bulundum. Esasen burada tafsilâta girmekle sizi sıkmak saadet harici addedilebilir.

Mevduat kısmına geçiyorum : Milletin kazancı ne raddededir? Pouvoir d'Achat'ın satın alma kabiliyetinin yük seldiği ve yükselmekte olduğunu size arz etmiştim. Buna işaret etmekle beraber millî tasarruf ne raddededir? Millî tasarruf hergün büyük hamlelerle artmaktadır. Ve bu tasarruf memleketin iş hayatına karışmakla umrana yardım etmektedir. Çocuklarımızdan başlıyan güzel âdet bütün milletçe seve seve tatbik edilmektedir. Şurasını tebarüz ettirmek isterim ki tasarruf etmek sadece şahsî menfaat değildir. Tasarrufun manâsında millî ekonomiye hizmet vardır. Ve tasarruf heyeti umumiyesile bir milletin esas servetini ve esas sermayesini teşkil eder. Bizim memleketimizde bu sermaye kudreti ne halde dir? Mevduat kelimesi içerisinde küçük ve büyük carî hesaplarla beraber umumi tasarruf miktarları da dahildir. Bu suretle maruzatta bulunuyorum.

1935 senesinde 198 milyon, 1936 senesinde 280 milyon, 1937 senesi Haziran gayesinde 277 milyon. (Alkışlar)

Milletin tasarrufu budur ve bankalarda nakit olarak mevcuttur. (Sürekli alkışlar).

Aziz vatandaşlarım, her sene burada bir mesele mevzuu bahs olurdu ; ben de kısaca bir mevzuu temas edeceğim. O da millî paranın istikrarı meselesidir. Geçen sene ve ondan evvelki

senelerde derhatır edersiniz ki birçok memleketlerin paraları çökmüş, inhidam eylemiş, sukut etmiştir. Bu inhidam arasında ayakta duran ve ayakta durmasına katiiyetle karar verilen Türk parasıdır, Türk millî parasıdır. (Sürekli alkışlar). Bütçemiz mütevazın, haricî ticaretimiz bizim için şayanı memnuniyet, vergi tahsilâtımız muntazam, bilmiyorum ki Türk parası üzerinde toplanabilecek, tekâsûf edebilecek ufak, bulutlu bir nokta bulunabilir mi? Eğer Türk parası üzerinde bulutlu bir nokta görenler varsa o insanlar asla samimî değillerdir. (Bravo sesleri, şiddetli alkışlar).

Merkez bankamızda her sene altın stokumuzun çoğaldığını bilirsiniz. Merkez bankamızın dikkatle takip ettiği bir politika vardır, enfilasyona inanî olmak. Enflasyonu türkçe olarak ibtizal kelimesile de ifade edebiliriz. - Bilirsiniz ki merkez bankalarının en esaslı ve en mühim olan vazifelerinden birisi memlekette iş hacmile beraber para volümünü ayarlayarak ikisini muvazi olarak göstermektir. Klâsik nazariyede derler ki merkez bankaları bunu yaptıkları takdirde başka hiçbir şey yapmış olmasalar dahi vazifelerini ifa etmiş olarak kabul edilebilirler. Bizim nazarımızda enfilasyon ihtiyaçtan fazla para çıkarmaktır, muzırdır. Fakat ihtiyaç varken enfilasyon endişesile para çıkarmamak ve piyasayı dar bir vaziyette bırakmak dahi aynı derecede muzırdır. Ve buna verilen isim de flasyondur. Şu halde biz millî menfaatimiz itibariyle enfilasyonu reddettiğimiz gibi elbette deflasyonu da reddederiz.

Bizim için hakikat olan mesele tabii şeklini bulmaktır. Ve ihtiyacımızla para volümümüzü ciddî ve samimî bir surette ayarlamaktır. Merkez bankamıza bu nokta üzerinde şüphesiz ki hassastır ve hassas bulunacaktır. Hükûmetten de lâzım gelen müzareti elbette görecektir. Ekonomik meselelerin, malî meselelerin ve para biriktirmenin bağlandığı bir faktör vardır. O faktörün ismini bilirsiniz, emniyettir. Dahilî emniyet, haricî emniyet. Eğer bu faktörlerden emniyet aktörü noksan olursa bunu sehpanın bir ayağına benzetebiliriz. Ayakta durmasına imkân yoktur.

Şimdi sizinle aziz vatandaşlarım, emniyet faktörü üzerinde kısaca konuşacağım. Benim görüşüme ve temas ettiğim vatandaşlarımın bana telkiç ettikleri kanaate göre Türkiyede teessüs eden asayiş şimdiye kadar olan geçmiş devirlerimizin hiç birinde teessüs etmemiştir. Vaktiyle tetkikata çıktığımız zaman, yani bizim hayata karıştığımız zamanlarda, ilk iddia olarak serdedilen memleketimizdeki, kasabamızdaki bu şekavet meselesi ne olacaktır? suali idi.

Bugün az çok kabadayılık ananesi ile şekavet merkezi addolunacak muhitlerimizde dahi şekavetin ismi unutulmuştur. Asayiş fevkalâde bir surette teessüs etmiştir.

Bu şekaveti sanat ittihaz edebilen, vatandaşlarımız dahi sabanınb sarılmış ve hayatlarını bizzat kendi gayretleriyle kazanmaktadırlar. Bu Cumhuriyet rejiminin millete bahşettiği büyük bir nimettir. (Alkışlar).

Bizim memleketimizde sınıf kavgaları yoktur, sınıf ihtirası yoktur, birbi-

rini bir menfaat saikasıyla didikliyen, yıkıp bitirmek istiyen ayrı ayrı insanlar yoktur. Hepsi Türk namı ve vahdeti altında toplanmış mübarek insanlardır. (Sürekli ve şiddetli alkışlar).

Memleketimizde bilâistisna her fert sâyi ile, kudreti ile, zekâsı ile memleketin kendisine verdiği nimetleri kullanır ve kudreti, zekâsı ve istidadı nisbetinde müstefid olur. Bunun istifadesine mani olabilecek hiçbir tedbir, hiç bir kanun, hiçbir engel yoktur ve olmayacaktır. (Sürekli alkışlar). Şu halde vatandaşlarımızla dahilî emniyet üzerinde ittifakı tamımız vardır. Görüyoruz ki siz de beni tasvib buyuruyorsunuz.

Şimdi haricî emniyete geçiyorum.

Bütün dünya gözden geçirildiği takdirde bütün cihan içinde düzenliğin mevcut olduğunu iddia etmek fazla safdillik olur. Ve böyle bir iddiayı tekzib edecek muhtelif memleketlerde hâdisler mevcuttur. Zaman zaman muhtelif diyarlardan kulaklarımıza top sesleri gelmektedir. Bu vaziyeti bu suretle kısaca hulâsa ettikten sonra derakab kendimize intikal etmek isterim ve derim ki Türk vatanını istihdaf eden hususî mahiyette ve umumî mahiyette olsun bir tehlike mevcut değildir. Böyle bir tehlike görülüyor. Hükûmetimizin iki taraflı ve çok taraflı ve muhakkak surette sulh emelile yaptığı dostluk muahedeleri ve misaklar karşılıklı emniyetimizi kurmaktadır ve biz karşımızdakilerin haklarına ne kadar riayet etmekte isek elimizi uzattığımız ve dostluğumuzu ifade ettiğimiz devletler dahi aynı surette bizim his ve fikrimiz gibi sulh

emeliyle bize ellerini uzatmaktadır. Bundan şüphesiz ki bir muvazene teessüs ediyor. Fakat asıl esas kuvvetimiz memleketimizin potansiyel kuvveti, vahdetimiz ve bilhassa milletimizin eşsiz Şefi etrafında ve emri altında bilâkaydû şart bulunmuş olmasıdır. (Alkışlar).

Memleketimizde bu suretle sulhun nigezbani olan organize büyük bir kuvvet mevcuttur. Bu kuvvet Türk milletinin bütün mezayısını Türk milletinin tarihteki bütün kahramanlık ve şehametini nefsinde toplamıştır. Biz onun ismine sadece ordu diyoruz ve onunla iftihar ediyoruz. (Sürekli alkışlar).

Her gün geçtikçe teçhizat itibarı ile, kudret itibarı ile mütemadiyen yükselen ve büyüyen ordumuz eşsiz Başbuğunun kumandası altında elbette Türk vatanına müteveccih olacak her tehlikeyi bertaraf etmek kudret ve istidadındadır. (Alkışlar).

Bunu ifade ederken sırf orduya karşı olan muhabbetlerimizi, tevkirlerimizi arz ediyorum. Yakın veya uzak bir tehlike manâsında bunu ifade etmiş bulunmuyorum. Tekrar ederim ki vatanımız için istihdaf edilmiş bir tehlikenin mevcudiyeti mevzubahs değildir. Fakat her hangi bir sürpriz karşısında cihan tahavvülâtı içinde tedbirli olmak lâzım geleceğini ifade için maruzatta bulunuyorum.

Teşrin ayları Türk tarihinde millî bir hususiyet göstermektedir. Bilhassa birinci ve ikinci teşrin aylarının 29 ncü günü, Btrinci teşrin ayının 29 ncü gününü biliyorsanız ki Cumhuriyet bayramıdır. Cumhuriyet bize bütün hurafeleri yıkmış, onun yerine nurlu bir dev-

rîm hayatı ikame etmiş, Şefimizin idaresi altında bizi hergün birer suretle terakkiye doğru götürmekte bulunmuş tur. (Alkışlar) Biz Cumhuriyetimizi taktis ederiz, biz bu rejimin altında mesud olacağımıza inanırız.

2) İkinci teşrin Hatay bayramıdır. (Sürekli alkışlar). Elbette ifade edebiliriz ki birinci 29 teşrinin kardeşi veya hut evlâdıdır. Geçen sene bu mevsimde Hatay mevzubahs olduğu zaman, niçin sakhyalım, içimizde endişe mevcuttu. Hatayı kurtarmak azmî katîsi de

idik, katî netice alınmamıştı; gönderdiğimiz heyeti murahhasa yolda bulunuyordu. Şimdi milletimizin karşısında diyoruz ki Hatay kurtulmuştur, bayramını yapıyor. (Şiddetli ve sürekli alkışlar). Bu hususta kabul olunan rejim behemehal ve tamamiyle tatbik olunmalıdır. (Şiddetli alkışlar). Şu halde hep beraber ar'adaşlar, sevgili Hataya ve Hataylı kardeşlerimize, sesimizi millî heyecanla yükselterek diyelim ki: Hatay istiklâlin kutlu olsun (Kutlu olsun sesleri, bravo sesleri, sürekli ve şiddetli alkışlar).

Halkevi'nin yeni halk hatibi

N. BAYDAR

Yazıyoruz: Ağacı sevmek lâzımdır; çünkü ağaç...

Fakat yazılarımız muayyen bir fikir seviyesinin üstünde bulunanlara hitab ediyor. Münnevver, ağaç sevgisinin propağandacısı olabilir; tatbikat sahasında onun rolü bahçesini süslemekten ileri gidebilir mi?

Ağaçla doğrudan doğruya temas eden köylüye se'imizi nasıl iştirebiliriz?

Gene yazıyoruz: Kağı hayvanları yorar, ufaltır; yolları bozar. Dört tekerlekli araba...

Fakat kağıyı kullanan, dört tekerlekli arabanın faziletlerine inanacak olan köylüye bu meseleyi bununla izah etmiş oluyor muyuz?

Bir başka mevzu: Temizlik, bol su.

Diğer bir mevzu: Çocuk bakımı...

Bütün bunlar zihinlerimizi işgal eden, kütleye mâledilmesi lâzımgelen

davâlardır.

Ne yapmalı? Ne yapmalı ki Türkiye nüfusunun ekseriyetini teşkil eden köylüler halkı bu davâları ve benzerlerini biran evvel ehemmiyetle telâkki etsin?

Ankara Halkevi reisi telefonda sor-du: "Bu akşam, yirmi birden itibaren iki saat boş vaktiniz var mı?"

— Okumamak, yazmamak, müzakere ve münakaşa etmemek şartile evet.

— Görmek ve dinlemek için... ve ilâve etti: Ka'vehanelerde başladığımız projeksiyonlu konferanslara halk inanılmıyacak bir râğbet gösteriyor. Dikkate lâyık bir hâdise ..

Villar var ki bir kalk kahvehanesinin kapısından girmiş değildim. Ankarada bir akşam, böyle bir muhitte temas etmek, bir gazeteci için, cemiyet hakkındaki görgüyü arttıracak bir fır-

sattı. Daveti derhal kabul etmekle beraber itiraf edeyim ki projeksiyonlu bir konferansın da kahvehaneleri sadece boşaltmağa yarıyacak bir tedbir olabileceğini düşündüm.

Ankarayı tanır mısınız ?

Yenişehir şimendifer köprüsünden bakanlıklara kadar az çok kesafetli ve ondan soura bir şerid halinde devam eden Yenişehir, yani yeni Ankarayı hatırlıyarak "Evet!" demeyiniz. Ankarayüz otuz bine yaklaşan nüfusundan en az doksan bini eski Ankarada sakindir. Eski Ankara ise, geçen gece, karışık sokaklarında döne kıvrıla otomobille geçip nihayet önünde durduğumuz "Hamdi ve şeriki kahvehanesi" nin bulunduğu Atpazarı semti gibi sık sık ziyaret etmediğimiz geniş mintakalardan mürekkebtir.

Atpazarı meydanında Hamdi ve şeriki'nin kahvesine zor girdik. Yüz metre murabbalık salonda belki yüz, belki daha fazla insan vardı. Derhal çaylar, kahveler ikram olundu. Seyyar sinema makinası bir köşeye, küçük bir beyaz perde bir duvara yerleştirildi.

Etrafa göz gezdirdim : Kahvedekilerin hemen hepsi kasketli ve genç denemek adamlardı. Sıhhatli, güler yüz idiler. Hazırlıklara dikkat ederek aralarında konuşuyorlardı.

Tavanda toparlak ve mat abajürler, bir duvarda bir asma saat vardı. Bundan onbeş yirmi sene evvelki Otello'yu, Moğaç'ı, yahut süzgün gözlü ve lepiska saçlı dilberleri gösteren taş basması levhaların duvarlardaki yerlerini aynalar ve inkılâp ricalinin resimleri almış-

tı. Hamdi ve şerikinin kahvesi "gazino" adı verilecek kadar güzel bir kahve idi.

Genç hatibi sakın ve dikkatli dinlediler :

"— Yurddaşlar ; biz Halkevinden geliyoruz. Halkevi, adından da anıya çağınız gibi halkın evi demektir. Cumhuriyet hükûmetimizin yaptığı sayısız faydalı işlerden biri de Halkevlerinin kuruluşudur. Burada halk, gençler, velhasıl her yurddaş toplanır, çalışır, okur, okutur, bildiğini bilmiyenlere öğretir, memlekete ve yurddaşlara iyilik etmek için elinden geleni yapar.

Biz de işte bu Halkevinin bir kolu-yuz. Size bu gece geldik, hem eğlence-li ve hem faydalı birkaç dakika geçireceğiz. Size iki film göstereceğiz. Bunlardan birisi ağaç içindir.

Ağaç, bi iyorsunuz ki yurdun camıdır. Ağaç sağlık demektir, ağaç havayı temizler, hastalıkları yok eder, yağmurları çeker. (Mısır'da yurddaşlar, hiç yağmur yağmayan ağaçsız bir yerde ağaç dikmişler ve sonradan sık sık yağmurlar yağmağa başladığını tecrübe ile görmüşlerdir.)

Ağaçlı yerler, sulak, serin, sağlıklı, verimli ve cennet gibi bir yurd köşesi olur.

Atalarımız ağaçlara çok değer verirdilerdi, yurdumuzu yemyeşil bir hale getirmişlerdi. Onun için kuvvetleri ve sıhhatleri yerinde idi. Sonradan Osmanlılar bu sevgiyi kaybetmeğe başladılar, ağaçlara insafsızca kıydılar ve yer yer yurdumuz çırpıplak, çorak ve kederli bir görünüş almağa başladı. Onun için

de sıhhatimiz bozuldu, köylerimiz susuz, tarlalarımız yağmursuz kaldı.

Ağacın bu faydalarını bildikten sonra hepimizin vazifemiz, borcumuz ağaçları çocuklarımız kadar sevmek ve onları korumaktır.

Büyük bir adam demiş ki :

"— Bir müğendis yol yaparken karşısına bir ağaç çıkarsa ağacı kesmemeli, yolu başka yere çevirmelidir.,,

İşte yurddaşlar, değerini bilenler ağaca bu derece ehemmiyet verirler.

Atamız bize güzel bir örnek verdi. Ankaranın en çorak yerini - hepimiz biliyorsunuz - az zamanda cennet gibi yemyeşil bir hale getirdi.

Bu filmde küçücük mektep yavrularının nasıl bir memleket kadar büyük orman yetiştirdiklerini göreceksiniz ve eminiz ki siz de bundan sonra köylerinizde, bahçelerinizde, evlerinizde ağaçlar dikeceksiniz, diktireceksiniz, seveceksiniz sevdireceksiniz ve koruyacaksınız.

İkinci filme gelince, size bu film hergün gördüğünüz Ankaramızın eski ve yeni halini gösterecektir. Bütün dünyanın şaştığı bu değişiklik Cumhuriyet hükûmetimizin yapıcılık gayretinin bir şahididir. Yurddaşlar, sultanlar halktan topladıkları paraları sefahatte israf ederken Cumhuriyet hükûmetimiz görüyorsunuz ki, bu paraları yurdun iymarı ve halkın insan gibi yaşaması için sarfetmektedir. Bu değişiklikler yani bu iymar yalnız Ankarada değil, yurdun her tarafında aynı hızla yürümektedir. ,

Konferans bundan ibaretti. Fakat

sık sık, bravolar, alkışlarla kesildi. Kahve halkı sessizce dinlemesini, güzel fikri beğenmesini, muvaffak sözü alkışlamasını çok iyi biliyordu.

Filmler gösterildi. Genç hatip, projeksiyon esnasında izahat veriyordu :

"Fideler böyle hazırlanır.

Çukurlar böyle kazılır.

Ağaç böyle dikilir.

Ağaçlı yerlerde kâğıt gibi, sigara gibi ateş çıkarabilecek şeyler toprağa böyle gömülür.

Ormanlar böyle kesilir. Oeşi güzel kesme şu sebeblerle zararlıdır. ,,

İş bittikten sonra halktan birkaç kişiye fikirlerini sordum.

— Ankara filmi güzeldi. Hergün içinde bulunduğunuz halde şehri bilmiyormuşuz. Fakat ağaç filminden çok şeyler öğrendik. Biz ağacı bu kadar faydalı sanmıyorduk!

Buradan, Kayseri caddesinde İsmailin kahvesine gittik. Orada da aynı kalabalık, aynı alâka ve aynı manzara...

Halkevinin bu çalışması, halkı aydınlatma davasında yepyeni bir buluşun ifadesidir. Bu tarzda köylerde de çalışmaktadır.

Sıtmadan nasıl korunulur?

Verem nasıl bulaşmaz?

Çürük dişlerin zararları nedir?

Kümes hayvanı yetiştirmenin faydaları nelerdir?

İlah ...

Mektep, köy öğretmeni, Halkevlerinin halkı okutma ve köylü yardım kolları elele vererek köy kalkınmasını kısa zamanda tahakkuk ettirecek unsurlardır,

Kızılây'a

ARI

Bir ana kalbi çarpar senin hisli bağrında,
İnsanlık sana koşar unmaz acılarında ;
Tükenmez bir şefkatsin bugün gibi yarın da .

Acımak, sevmek nedir senden öğrenmek gerek ;
Her derdi avutansın okşayarak, severek...

Karagünlerde ışık dağıtan bir güneşsin ,
İnsanlığın en asil duygularına eşsin ,
Sen şifayle, ümitle, saadetle kardeşsin .

Her derdi avutansın okşayarak, severek ;
Acımak, sevmek nedir senden öğrenmek gerek .

Kubilây için

MELİHA OKTAV

Devrim uğruna canını armağan eden
Kubilâyın adını anmak için Halkevinde
yapılan toplantıda gönlünün bütün coşkun
heyecaniyle konuşan genç hatip Meliha
Oktav'ın sözlerini okurlarımıza sunuyoruz.

Sayın arkadaşlarım,
Türk inkılâbının korunması yolunda
başını veren yiğit Kubilâyın ve onun
iki arkadaşının isimlerini saygılarla an-
mak için burada toplanmış bulunuyo-
ruz.

İrtica, kör taassup Türk inkılâbını
yok etmek için ta başırdan beri bütün
vasıtalarını kullandı ve her çarpışta in-
kilâbın yakıcı ve yaşatıcı güneşi altında
eridi ve geriledi.

Onların son döküntüleri ve artıkları
sayabileceğimiz birkaç serseri, yurdun
Akdenize açılan Ege parçasında bu top-
raklar üzerinde Kubilâyı boğazlamak
cinayetini işlediler.

Halâ şurada burada inkılâbı hoş
görmeyenler yeni Türkiyenin inkılâpsız
yaşayabileceğini sanan bahtsızlara rast
geliyoruz.

Bu yanlış düşünce yalnız kendile-
rinde kalsa zararı belki az olur. Fakat
buna başkalarını inandırmak vaziyetine

geçince teşebbüs bir cinayet olur. Bu
nun binbir belgesi vardır.

Yeni Türkiye geçirdiğimiz kurtuluş
savaşının zaferile, istiklâlin bütün şart-
larını temin etmiş olsa bile iç inkılâbın
bizi önüne bağlı kurtarıcı zencirlen-
mesi, hayatımızda yer almadıkça Tür-
kiyenin kurtulmuş sayılmasına imkân
yoktur.

Kubilây Türk halk çocuklarından
biri idi. Fakat o aynı zamanda omuzla-
rında Cumhuriyet ordusu üniforması,
kafasında inkılâp ışığı ile bir subay ve
bir öğretmen idi. Onun bu iki varlığı
üzerinde de ayrıca durmak gerektir.

Türk Cumhuriyet ordusu yer yü-
zünün bütün orduları içinde savaş de-
ğeri bakımından üstün bir varlıktır. Fa-
kat o, Türk topraklarını kurtarıcı olmak
büyük vasfından başka Türk inkılâbının
uyanık ve nurlu koruyucusu olmak
vasfına da malik bulunuyor.

İnkılâbı kökleştirmek vazifesi üstün-

de ısrar etmeliyiz. İnkılâp neticelerini bütün ulusa mal etmiş olmak için yurt-daşların bu neticelerin getirdiği yaşa-yışa alışmış olmasını yeter saymamak gerektir. İnsan fena şeye alıştığı gibi, iyi şeye de alışabilir. Veni yaşayışın yalnız alışıldığı için değil, anlaşılıp şu-ur halinde sevilmesi ve özümüzde bit-memesi gerektir. İşte biz yeni şeylere, doğruluklara, iyiliklere yalnız itiyat te-sirile bağlı kalmayı kâfi saymıyoruz. Onu bilgi ve inanca dayanan bir sevgi ile şu-ur halinde kökleştirmek ve yaşat-mak istiyoruz. Bizimki gibi yaşayış şartlarını baştan başa değiştiren bir in-kılâbın korunması ve ebedileşmesi için ona inananların büyük başlarını ve göğüslerini koyacak bir inançla besle-nip göçlenmeleri elzemdir.

Yeni nesil inkılâba böyle bağlanma-lıdır. Bir anane ne kadar kötlü ise o kadar güç sökülür. Değişiklik yapılr-ken irtica unsurları, yerine göre elinde silâhla veya cebinde kitapla, kafasında eskiye alışmış somurtkanlıkla gelip kar-şımıza dikilir. Bunları vurup devirme-dikçe inkılâp yapmanın ve hatta uzun devirler kurmanın imkânı yoktur. Bu bakımdan Türk inkılâbı en ziyade zor kullanmayı gerektiren bir hususiyet gösterir.

Türk inkılâbı, yalnız siyasal veya ekonomik bir rejim değiştiren hareket demektir. O, ulusal, sosyal, siyasal, e-konomik ve kültürel yaşayışın bütün derinliklerinde aynı zamanda tesirler yapmış olan inkılâptır. Hatta günlük hayatımızdaki alışkanlıklar bile Türk inkılâbının tesiri altında yenileşiyor. Bundan başka Türk inkılâbı, tek tek

vakaların ardı arasına sıralanmasından ibaret değil, birbirini hızla kovalayan tamamlayan ve biri obirini sağlamlaştı-ran şuurun aklın, mantığın ve yurt ih-tiyaçlarının icabettirdiği bir değişme ve tatbikat zenciridir.

Kurtuluş yeni Türk kültüründedir. Onun klavuzları bizlerdir. Kubilây gū-nünde Atatürk gençliğine yas tutturma-yacağız. Ona bu kültürü kurmak için vermiş olduğu andı yenileteceğiz. Bu kültürün kurtuluş kavgası her yerde bütün gençlikleri kara hayatın son izi silinip gidinceye kadar gerilik ve geri-lelerle boğuşturacaktır. Menemende Türk gençlerinden yalnız birinin başı ve fakat bütün irtica hareketinin başı ezildi. Ku-bilây kurtulmak isteyen büyük yığınlara ilerliyen yolunu gösteren konak taşla-rından biridir.

Değerli arkadaşlarım!..

Bir sosyal bünye içinde yanlış dü-şünüşlü kara görüşlü bir avuç insan, büyük varlığın temiz ve ebedi yaşayı-sındaki kuvveti bozamaz. Biz sosyal varlığımıza bu genel görüşle bakarız ve bu bakış bize varlığımızın her fenahlığı yok edecek kadar kuvvetin olduğunu gösterir.

Kubilâyın mânevî varlığı önünde gösterdiğimiz bu toplu ve taşkın man-zara kara günlerin bir daha geri dön-miyeceğine en kuvvetli timsaldir. Yur-dun her köşesinden fıskıran yeu ve ileri hayat aynı teminatın tamamlayıcı birer parçasıdır.

Bu büyük ölünün karşısında saygı ile eğilirken devrimlerimizin önderine uzun ömerler dilerim.

Dönmüyen Gemilerin Türküsü

SEFER AYTEKİN

Gidenden gelmedi, gelmedi haber
Pencereyi sarsan rüzgârmış meğer.
Bize bir şey söylerdi yarasalar
Geceleri hâyalet görselerdi eğer.

❖❖❖

Gidenden gelmedi, gelmedi haber ;
Toprak oldu da hâlâ mezarında çiçekler.
Acep nasıl, nasıl gidecekler
Yeniden sefere hazırlanan gemiler.

❖❖❖

Gidenden gelmedi, gelmedi haber,
Giden gemilerle doymadı yer.
Ve giden gemilerle doymıyan yer :
Dünyada nur yoksa eğer
Yaşamakta buzur yoksa eğer
Bana gelin, bana gelin der.

❖❖❖

Madem ki : yine yolculuk var gemiler,
Madem ki : yine dönmemek var gemiler.
Yine, yine, yine gemiler . . .
Sevine sevine gemiler
Güle güle gemiler.

Aile Psikologyası

Ö. SITKI ERDİ

— Geçen sayıdan devam —

Eşler arasında soy, milliyet farkı : Karı koca arasında soy farkı demek, karakter, huy, adet, anane, yaşayış, düşünce, telâkki, zihniyet ve terbiye farkı demektir. Aynı soydan eşlerin tam manâsile devamlı ve mesut bir yuva kurmalarına belki de imkân yoktur diyebiliriz. Birbirlerinde bu kadar ayrı vaziyette olan çiftlerin kurdukları yuvada daimî bir anlaşamamazlık hüküm sürer. Çünkü o evde herşey birbirinden ayrı ve zıttır. Din farkına, huy farkına, servet ve yaş farkına sevgi, aşk mani olabilir, fakat soy ayrılığına en kuvvetli aşkların bile bir deva teşkil edemeyeceğini psikologlar iddia ediyor. Bu yuvada her iki tarafın büyük bir fedakâr ve büyük bir kahraman olması icabeder. Eğer uyuşmak ve tatlı yaşamak isterlerse birbirlerine çok resmî olacaklar, millî ve siyasî bahisleri aralarında hiç mevzu bahis etmeyeceklerdir. Böyle bir ailede karı kocanın milletlerini medenî seviyesinin de aile hayatına büyük bir tesiri vardır. Aynı seviyede iki milletten iseler anlaşamamazlık

ve kavga az olur, çünkü birbirlerini aynı seviyede görürler. Fakat bir yüksek medenî milletle bir de geri kalmış millet fertleri arasındaki izdivaç çok elim akibetlere sebebiyet verir. Bütün ayrılıklardan başka yüksek milletten olan eşin ötekine tepeden bakması azapların üstüne azap katar. Sonra bu gibi birleşmelerden doğacak çocuklar ana ve babalarının hatalarının seyyiatını bütün ömürlerince çekerler. Masum çocuk kendisini iki yol ortasında müte-reddit ve şaşkın bulacaktır. Ananın kendi tarafına çeken telkinleri, babanın kendine uygun olarak vermek istediği terbiye çocukların ruhları üzerinde öyle müte-zad tesirler yapar ki bu çocuklar ne anaların ne de babalarının milletine bağlanamazlar. Umumî harpte tercümei hallerini okuduğumuz en meşhur casuslar bu gibi aile çocuklarından intihap edilmiştir. Bunlar iyi bir soydaş ve iyi bir yurddaş olamazlar. Filhakika milletler arasında tesalup, kız alıp verme ırkın ve neslin tekâmülü için çok kuvvetli bir sebep teşkil ediyorsa da

feci akibetleri nazarı itibare alarak bu işin zararı faydasından çoktur hükmünü verir.

Karı koca arasında görgü, terbiye ve tahsil farkı : Varlık ve muhit görgüsü iyi bir eş için çok lüzumlu bir şeydir. Görgüsüz bir insan velev yüksek bir mevki dahi almış olsa tahammül edilmez bir yükür. İyi terbiye almış bir eş görgüsüz dahi olsa kusurunu örtmesini bilir. Görgüsüzlük fena bir şey, fakat görgülü olup ta varlığına şimaran bir eşten herhalde müreccaktır. Sonradan görme bir eş arkadaşını çok taciz eder. Tahsil meselesi de çok mühim rol oynar. Koca münevver, karı hiç mektep medrese görmemiş ise koca için bu ne azap verici bir şeydir. Maddî güzellik, yalnız bedenî meziyet bir kadın için kâfi değildir. Maddî güzellik, yüz ve vücut güzelliği zamanla değişen şeylerdendir. Bir hastalık, bir çocuk dünyaya getirmek o gülü soldurabilir. Eğer o gül, yapraklarının solmasına rağmen, renginin bozulmasına rağmen kocasına her zaman bir taze çiçek kokusu verebilirse işte o kadın evinin her zaman yaşayan bir gülü olur. Dinledikten sonra bıkkın şarkılar vardır. Tahsilsiz, kültürsüz kadın da böyledir.

Kadın çabuk okunmıyan ve çabuk bıkmıyan bir şaheser olmalıdır. "Adam... kız çocuğudur okuyup ta ne olacak" diye düşünen çocuk velileri Bunlar bir genç kız, bir ev bayanı değil, bir insan kuluçkası yetiştiriyorlar demektir. Ev bayanında iyi bir aile kızında bundan sonra hiç olmazsa bir orta tahsil şarttır.

Geçmiş zamanlar tarihe karıştı, ya-

rının erkeği saçı uzun aklı kısa kadınla kendini tatmin edemeyecektir. Erkek münevver ve zaman adamı.. kadın bilmem hangi dedenin türbesine mum adayacak kadar cahil olursa bu aile nasıl anlaşır. Erkeğin kadından fazla tahsilli olması aile için bir zarar teşkil etmez, fakat kadının erkekten fazla okumuş olması aile için bir facia olabilir. Tabiat erkeği, kadına daima faik ve hami olarak yaratmıştır. Kadın erkeğinin himayesine sığınır. Erkeğine dayanır, bundan zevk alır, bu zaten onun yardışının icabıdır. Fakat erkek himaye ve siyanetine sığınamaz. Erkek ailenin şefi ve reisi olmalıdır. Erkeğin müşfik hakimiyeti altında yürüyen yuvalar en mesut ve en iyi yuvalardır.

Karı koca arasında sıhhat ve sağlık farkı : Evlenmelerde sıhhat ve sağlık endişesi değil yalnız ailenin ulusların en mühim ve hayati bir meselesidir. Bütün milletler evlenecek çiftlerin bir sıhhi muayeneden geçmesini mecburî tutmuştur. Müteverrim, frengili, illetli ve ya herhangi bir âsâb bozukluğu ile malûl bir eşin ne ailesinde tat ve saadet ve ne de nslinden bir hayır gelmez. Sıhhat her şeyin başıdır. Hele ailede eşlerin sıhhatli ve sağlam olmaları şarttır.

Histeri, nevrasteni, sinirlilik, buhranlar, asabiyet, hırçnlık, durgunluk ve neşesizlik hep eşlerin sağlam bün-yeli olmamalarından ileri gelir. Ailede bu gibi hallerin bulunması o eve saadetin girmemesine sebep olur. Hele eşlerin biri zayıf ve hastalıklı olursa öteki sağlam eş için ölmekten cehennem azabı başlamış demektir.

Bu işlerde hiç darılmak gücenmek olmamalı. Eşler evlenmeden evvel kendilerini iyice muayene ettirmelidirler. Hatta muayene yalnız bedenî olmamalıdır. Bir sinir veya emrazı asabiye ve ruhiye mütehassısından da rapor alınmalıdır. İnsan güç anlaşılır bir mahlûktur, görünmiyen ve ancak zaman ile tefrik edilen gizli ruhi taraflar olur. Bu hususlarda büyüklerin ve tecrübeli ana, babanın fikirleri alınmalıdır.

Netice itibarile ailedeki geçimsizlik ve düzensizliklerin nerelerden geldiklerini kâfi derecede anlattım zsmnederim. Peki bütün bunların haricinde iyi bir yuva kurmak için ne gibi şartlara riayet etmek lâzım. Filhakika bu biraz da terbiye ve telekki meselesidir. Umumî hükümler vermek icabederse : Karı kocanın yaş farkı muhakkak onbeşten fazla olmamalıdır. Erkek bir meslek edinmiş olmalı. Kadın mesleki yoksa bile evinin işlerini, yemeğini, dikişini, örgüsünü ve tertibini bilmelidir. Kadının evinin neşesi, evinin meleği olmalıdır. Huylarda uyusmak ve birleşmek, aykırılık varsa yuvanın saadeti için fedakârlık yapmak şarttır.

Eşler arasında din farkı olmamalıdır. Eğer bir zaruretle olmuşsa bu gibi eşler birbirlerini rencide etmemek için çok dikkatli ve tetik bulunmalıdır. Evde dinî akide ve telekkilere ait meseleler hiç görüşülmemelidir. Eşler arasında soy farkı olmamalı. Eğer olmuşsa bu eşler birbirleriyle daima resmî olmak zaruretindedirler. Bu yuvaya şakacı ve lâubali tavır ve hareketler hiç gelmez. Ciddî bir samimiyet ve resmî bir nezaket böyle aileleri sarsıntıdan ve ge-

çimsizlikten kurtarabilir.

Erkek kendinden zengin ve daha okumuş kızı almamalıdır. Genç kızlar da kendilerinden daha az okumuş erkeklerle evlenmemelidirler. Görgülü bir aileden eş aramalıdır. Sonradan görme bir zengini mütevazi bir fakire asla tercih etmemelidir.

Eski Türklerde ötedenberi aile hakkında çok iyi türeler vardır.

Onbirinci asırda Yusuf has hacedî, kodatkobilik kitabında Kâşgar Hükûmdarı Bugra Han'a Uygur dilile şu sözleri söylemiştir. (Eğer kendine kadın bulmak istersen meziyyetli kadın ara, güzelliğe bakma. Eğer servet istiyorsan şunu bil ki seni yükseltecek meziyyetli kadının sana vereceği itibar altından daha kıymetlidir. Güzel yüz peşinde koşma, güzel huy peşinde koş, kadının zahirini değil ruhunu görmeğe çalış.)

Konferansına nihayet verirken Fransızların aile saadeti hakkında koymuş oldukları üç düsturu izah ederek sözlerimi bitireyim.

Fransızlar derler ki aile saadeti için üç esas lâzımdır. 1 cisi Mentalité et idée reciproque yani zihniyet ve telekki uygunluğu. İkincisi : Sentimen reciproque yani mütekabil duygu, eşlerin mütekabil sevgisi. Üçüncüsü de "respect reciproque yani karı kocanın birbirlerine mütekabil hürmet ve saygısı. Ben-ce bu ailenin yegâne eksiridir. Ailede daima bir hürmet daima bir saygı hüküm sürmelidir. Lâubalilik, yüzgöz olmak yuvanın huzurunu ve saadetini çıkaran en mühim sebeplerdendir.

K A R A F A T M A *)

Faruk Nafiz Çamlıbel

Altmış, yetmiş yıl oldu, çaldı bir cenk borusu,
Vatanı baştan başa kapladı uğultusu.
Çepçevre kuşanmıştı düşmanlarla Türk yurdu,
Türk erleri her yerde düşmana karşı durdu :
Bir ordu Tunadaydı, bir ordu Kafkasyada,
Yani hem Avrupada döğüşük, hem Asyada...
Düşmanların sayısı bizden üstündü on kat,
Bizim yiğitliğimiz yüz kat üstündü fakat !

Savaşta son söz ancak yiğitliğin olaydı,
Düşmanları ilk hızda tepelemek kolaydı.
Yazıklar ki o günün bilgisiz büyükleri,
Cephanesiz, erzaksız bırakmıştı askeri...
Hünkâr ise, başından taç gider korkusile,
Aklını yormayordu bakımsız ordusile !
Kurşunu bol, karnı tok, sırtı pek bir düşmana,
Kabil mi aç bir ordu bundan fazla dayana ?
Cephemizde yorgunluk belirdi yavaş yavaş,
Bize yüz döndürerek düşmana güldü savaş !
Açlarla güreşmeyi büyük bir zafer sanan,
Kafkasya dağlarından çiğ gibi yuvarlanan,
Düşman üç ay içinde girmişti Erzuruma.
Canlar dayanmıyordu bu uğursuz duruma...

Cenk sonu, ordumuzun hesabı görölünce,
Yaralı, hasta, şehit diye ayrıldı üçe.
Boğuşmuşuk düşmanla, erzaksız, cephanesiz,
Orduda son sağlam er kalıncıya kadar biz...

Böyle döğüşenlerin hakkı iken son zafer,
Düşman kazançlı çıktı. Baht utansın, kim ne der ?
Eski idaremiydi bizim orduyu yenen,
Fakat düşmanlar oldu bu zaferle sevinen !

Eloğlu geziyordu sevinçle Erzurumda,
Dağları biz yarattık gibi hepsi kurumda.
Hepsi de mala, cana, namusa el atıyor,
Türk gözüne bu haller diken gibi batıyor..
Mahmuz şakırdatarak girerse böyle yurda,
Ne yapar Türk olana düşman düşman olur da ?
Yaptıkları kötülük gitgide artıyordu,
Gönüller taşırtıyor, gözler yaşartıyordu.
Çekinirdi gezmekten bir Türk çarşı, pazarda,
Evine gömülürdü yaşar gibi mezarda...

Bir gün geldi dayandı kemiğe artık bıçak,
Türkler dedi : «Bu işin sonu neye varacak ?
«Bizler kuzulaşınca düşman köpekleşiyor,
«Durmadan, dinlenmeden bağrımızı deşiyor...
«Köpeğin karşısında Türkoğlu kurt olmalı,
«Türk yurdu yeryüzünde Türklere yurt olmalı
Kendine geldi herkes bu düşünceyle birden,
Dünkü yufka yürekler bugün hâlis demirden.
Kara Fatma adında bir kız çıktı meydana,
Ya aslandır, ya kaplan onu doğuran ana !
Kılıç gibi ortaya fırlattı gövdesini,
Çağırdı Türk olanı, yükselterek sesini :
«Hey dullar, ihtiyarlar, çocuklar, nişanlılar !
«Sınırlarda döğüştü gürbüz delikanlılar,
«Sizler rahat ediniz evinizde diyerek..
«Böyle günde onları tek bırakmak mı gerek ?
«Onların kanı var da yok mu sizin kanınız ?
«Kadınlar, ihtiyarlar, çocuklar toplanınız,
«Toplanınız ki bugün ana, baba günüdür,
«Düşmanlarla boy ölçmek, Türklerin düğünüdür...
«Erzurumu görenler yabancı bir yer sanır,
«Onu böyle görünce hangi yürek dayanır ?
«Gençler gitti aylarca düşmanlarla döğüştü,
«Onlar yorgun düşünce sıra sizlere düştü.

«Haydi, hazırlanınız alçaklarla güreşe :
«Ya devlet başa, ya kuzgun leşe ! »
Ayaklandı ansızın bunu duyan, duymayan,
Köylü, şehirli, herkes yollara düştü yayan :
Kiminde bir odun var, en zorlu silâh diye,
Kiminde de bir kaya, düşmanlara hediye !
Bilenmemiş bir balta bir kadının elinde,
Sonra paslı bir bıçak bir genç kızın belinde !
Herkesin elinde var silâhtan başka birşey...
O ne korkünç alaydı, doğrusu, heygidihey !
Ağızlar bir cehennem, gözler ateş çanağı,
Toprağı sarsıyordu bir gürültü sağnağı.
En başta er bakışlı, Türk kızı, Kara Fatma...
«Türk kızı» de, yetişir, sözü fazla uzatma !
İşte bu korkunç alay o gün yola düzeldi,
Nerde düşman gördüyse boğaz boğaza geldi :
Kimi aldı düşmanın bir sopayla canını,
Kimi savaş yolunda sebil etti kanını..
Ne topa kulak asan, ne tüfekten kaçan var !
Ne topa kulak asan, ne tüfekten kaçan var !
Can havlile aradı sığınacak bir delik,
Alçak bize kazdırttı mezarını üstelik !
Halk zafere kavuştu hemen o kanlı günde,
O şanlı Aziziye tabyasının önünde !..

Anlaşılan Türkoğlu silâhsız olsa bile,
Silâhlı düşmanını boğar, geçer elile !

William Shakespeare

1564 - 1616

İngilizceden çeviren : MÜFİD TUKSAL

1564 senesinin bir ilkbahar sabahında, İngilterede, Avon nehri üstünde Straford isminde küçük bir kasabada, John ve Mary Shakespearelerin evinde bir çocuk dünyaya gelmişti. John Shakespeare, Straford'da oldukça ehemmiyetli bir mevkîe sahipti. Bir memur olmakla beraber mısır, et, deri ve diğer çiftlik mahsulâtı işler üstünde tüccardı. Birçok kimseler onun eldiven ticareti yaptığını söylerler. Lâkin şu muhakkak ki, bu işlerinden bir kısmı olmakla beraber, bütün mesaisini buna hasretmemişti. Karısı, Mary Shakespeare, kasabaya az mesafede zengin çiftlik sahiplerinden birinin kızı idi.

Shakespeare ailesi kasabanın en iyi evlerinden birinde yaşıyorlardı. Bu ev el'an muhafaza edilmekte, ve binlerce ziyaretçi tarafından gezilmektedir. "Niçin" diye mi soruyorsunuz? Çünkü, 373 sene evvel bu evde dünyaya gelen ve sonradan İngiliz şairlerinin en büyüğü olan bu çocuk için ki, ismi, William

Shakespeare dir.

Shakespeare ailesinin başka çocukları da oldu, böylece hep beraber neş'eli, saadetti seneler yaşadılar. Avon nehri evlerinin karşısındaki sokağın nihayetinden sessizce akar ve bunu çerçevesiyen kasaba şirin bir manzara arzederdi. Genç Will (*) birkaç sene Stratford'da "Grammer School" denilen mektebe devam etti. Orada Lâtince ve o zamanın gençlerinin okumaları şart olan diğer dersleri öğrendi.

Stratford'a arasıra seyyar tiyatro kumpanyaları gelirdi. Bu gibi kumpanyalar orada temsil verebilmek için izin tezkerelerini, bu işlere bakan, Will'in babasından alırlardı. Will'in herşeyden fazla hoşuna giden tiyatro seyretmek olduğundan, hiç şüphe yoktur ki bunları garüpte bir alâka beslememiş olsun.. O zaman bu temsiller ya açık havada, yeya münasip bir hanın avlusunda oynanırdı. Seyirciler ayakta dururlardı, eğer han avlusunda ise, hanın

(*) will - william ın kısaltmasıdır. İngiliz ve Amerikalılar çocuklarını ekseriya isimlerini kısaltarak çağırırlar.

avlusunu ihata eden pencerelerden ve balkonlardan seyrederdiler. Aktörler, bazen tahtalardan yaptıkları alâde sahnemsi bir yerde, yahut ekseriya avlusunun ortasında oynarlardı. Pek tabii perde gibi şeyler de yoktu. Seyirciler temsil de geçen sahneleri tahayyül etmek mecburiyetinde idiler. Oyundan evvel bir adam çıkar ve, meselâ, "şu rayı bir orman, şunu bir kulübe, şunu bir araba (ve ilâh) farzediniz" der seyretiler de temsili ona göre seyrederdiler. Mamafî aktörler giydikleri kadi e ve güzel ipekliler altında çok muhteşem görünürlerdi. Bütün şehir halkı bunları görmeye gitmek için bir su gibi akardı.

Birgün Stratford'da, Queen Elizabeth'in (Kraliçe Elizabet) tahminen 16 mil mesafede, Kentilworth şatosunda, Earl of Leicester'i ziyarete geleceğine dair bir şayia çıktı. Will Shakespeare o vakit onbir yaşlarında idi. Earl of Leicester zamanın en büyük Lordlarından biri idi. Kraliçenin bu ziyareti ise memleketin o taraflarında görülmemiş harikulâde bir hâdise teşkil ediyordu. Millerce mesafedeki halk bu merasimi görebilmek için Kentilworth'a koşuyordu.

John Shakespeare'in de orada bulunduğu ve yanına oğlu Will'i de aldığına emin olabiliriz. Hertürlü eğlence, oyunlar, danslar, temsiller verildi, ve eğlenildi. Fakat herşeyden üstün Kraliçenin yüksek şahsiyeti idi. Halkın coşkun tezahüratına, mütebessim çehresile mukabele ve iltifat ediyordu.

* *

William onüç yaşlarında iken babasının servetinde mühim değişiklik oldu.

John Shakespeare çok borca düştü; bu yüzden malının büyük bir kısmını satmak mecburiyetinde kaldı. Aynı zamanda çocuğu mektepten alıp, ona artık kendi hayatını kendisinin kazanmak mecburiyetinde olduğunu büyük teesürle bildirdiler. Will'in ne iş yaptığı, nerede çalıştığı tafsilâtile bilinmiyor. Bazıları kasaplık yaptığını da söylerler. Fakat yaptığına emin olduğumuz bir şey varsa o da şudur: gittiği, dolaştığı yerlerde gördüğü kimseleri çok dikkatle teşhis ederek, karakterlerini, seciyelerini öğrenmek; ve nihayet, nehri, semayı, çayırıları, dağları velhasıl her şeyi öğrenip, her çeşit erkek ve kadının nasıl hareket ettiklerini, çiçeklerin, otların nasıl büyüdüklerini ve değişen tabiatın her mevsimde neler bahşettiğini tetkik etmesidir. Onun gözlerinden hiçbirşey kaçmamış, hafızasından hiçbirşey silinmemiştir. Bütün bu gördüklerini hafızasında muhafaza etmiş ve senelerce sonra bütün bunları, derin ve keskin zekâsı sayesinde kullanarak, vücuda getirdiği eserlerine geçirmiştir.

Onsekiz yaşında iken, Stratford'dan çok az mesafede Shottory köyünden bir çiftçinin kızı olan Anne Hathway ile evlendi. Çok geçmeden sırayla üç çocukları oldu. Will adamakıllı bir işe intisab etmemişti. Onun Stratford'daki bütün dostları, geyik avlamaktan ve çayırarda dolaşmaktan vaz geçip iyi bir iş tutmasını onda sebat etmesini arzu ediyorlardı. Hatta, Sir Thomas Lucy isminde bir adamın arazisinde geyik avlamış olduğundan mal sahibinin kendisini hapsedtiğine dair de bir hikâye mevcuttur. Shakespeare ise, bir kasabaya yer-

leşip orada hayatını kolay ve sükûnetle geçirecek bir işi aklından bile geçirmiyordu. Onun içinde istikbalî sezen bir şey vardı ki, onu daima kendisine çekiyordu. Dayanamadı, nihayet birgün karısına ve çocuklarına veda edip istikbalini temin etmek için Londraya doğru hareket etti.

Londraya vardığında ne yaptığını anlatan şöyle bir hikâye vardır: William Shakespeare Londrada bir iş bulmak için ilkönce doğru bir tiyatroya gitmiş ve kendisine iş aramıştır. Menfi cevap alınca, nedense, tiyatroya gelen zengin kimselerin atlarını tutmak gibi bir işe razı olmuştur. Bir zaman sonra tiyatro da kendisine temsildeki aktörlerin isimlerini okumak ve oynanacak oyun parçalarını ilân etmek gibi küçük bir iş ve daha sonra da temsillerde ufak roller verilmiştir. Nihayet, eski piyesleri değiştirerek halkın daha hoşuna gidecek cazip şekillere sokup kendisini tanıtabileceğini düşünerek bu işe koyuldu. Shakespeare başladığı bu işte muvaffak oldu. Çok geçmeden kendi piyeslerini yazmaya başladı, ve çok çabuk meşhur oluverdi. Bütün aktörler Shakespeare'in yazdığı piyesleri temsiletmek istedikleri gibi, halk ta onun yazdığı eserleri seymek istiyordu. Çünkü onun eserlerinde hareket, canlılık, bir yenilik vardı. İnsanları oldukları gibi tecessüm ettiriyordu.

Şöhretinin büyüklüğüne rağmen Shakespeare mağrur olmadı. Çok çalıştı; o kadar ki hayatının o demlerinde senede iki piyes yazıyordu. Sık sık ailesini görmeye Stratford'a giderdi. Kasabada bulabildiği en güzel evi satın aldı. Babasının bütün borçlarını ödedi. Kendisince kâfi miktarda kazandıktan sonra sakin ve rahat bir hayat geçirmek için Stratford'a çekildi. Çiftliğinde sade ve mes'ut bir hayat sürdü ve orada 52 yaşlarında devrinin ve bütün devirlerin en büyük şairi olarak öldü. Onu sevmiyen yoktu. Çok iyi kalpli, nazik, neş'eli ve iyi bir arkadaştı.

Piyeslerinin çoğu manzumdur. Şiirleri de vardır. Denilebilir ki en meşhur eserleri, "The Merchant of Venice" (Venedikli Tacir), "Julius Caesar" (Jül Sezar), "Hamlet" (Hamlet), "King Lear" (Kral Lir), "Macbeth" (Makbet), ve "The Tempest" dir.

Shakespeare'in diğer eserlerinden bazıları şunlardır: "Romeo and Juliet" (Romeo ve Julyet), "Cymbeline" (Simbelin), "Antony and Cleopatra" (Antuan ve Kleopatra), "Twelfth Night" (On ikinci Gece), "A Midsummer Night's Dream" (Bir Yaz Gecesi Rüyası), "Two Gentlemen of Verona" (Veronanın İki Centilmeni), "As You Like It" (Nasıl İsterseniz), "King John" (Kral Con), "Othello" (Otello)...

Shakespeare den Cümleler :

Asker gibi daima açık ve doğru konuş.

Aştan başka her türlü arkadaşlık daimidir.

Diliyle bir kadını kazanamıyan erkek, erkek değildir.

Es es ey kış rüzgârı
Sen değilsin gaddar,
İnsanların nankörlüğü kadar.

Gençlik, sana tapıyorum.

Güzellik öyle bir acıdır ki, yaptığı büyülerle hayatı zehir eder.

Hakikat şeytanı bile kızartır.

Hayat bir sahnedir ve insanlar birer aktör.

Hayat iki kere söylenmiş bir masal kadar can sıkıcıdır.

İlk aşta biraz delilik ve büyük bir merak vardır.

İnsan, ne büyük şaheser..

Sevgililerine aşklarını itiraf eden kadınlar en az seven kadınlardır.

Zafer haceri semaviye benziyor.

Zafer sudaki halkaya benzer.

Zihnî inkişaf ve merhaleleri

RİFAT N. HATTATOĞLU

19 Mayıs Zihni inkişaf merhaleleri başlığı altında bu sahilelerde okuyucularına tefrikaya başladığı şu satırlar üzerine Profesör H. Piéron tarafından bundan oniki sene önce İspanyanın Barslon Üniversitesinde verilmiş dört konferanstır.

Ferdin ve sosyetenin cinsi bakası gibi yaradılışın en büyük ve tabii bir isteginden, doğup, yetişeceklerin akli ve zihni (mental) inkişaf keyfiyetini inceliyen bu mevzu, karışık, çapraşık ve çok geniş bir mevzudur.

Görülüyor ki Profesör Piéron yalnız dört ders gibi dar bir kadro içine sığmak zaruretile mevzuun her türlü tafsilatından kaçınmak, çokluk işaret ve ima suretile geçmek, ancak esasları neticelerinden istifade edilen işlere sadece temas ederek yalnız en mühim meselelerin ana hatlarını çizmek mecburiyetinde kalmıştır.

Bununla beraber Profesör, mevzu, bir manzaranın teferruatını görmekten kurtulup hepsini görebilmek için lâzımgeldiği kadar yüksekte bakar gibi bakmış, onu terkip eden elemanları en ince hatlarla görüp kavrayabilmek imkânını bu dört derse sıkıştırmağa çalışmıştır. Böylece kısalan fakat çetinleşen dersler, bu hallerile mevzu üzerinde daha geniş çalışma ve incelemelere yol gösterecek kısa bir tipografya plânına benzemiştir.

Her ne kadar görünüşte olsa da mübayentleri bol, hususî bakım noktaları çok ve mütenevvi olan bu çapraşık mevzuda yol şaşırılmamak kolay değildir. Bununla beraber, zekânın ölçüsünü, zihni inkişaf ve tekâmülün de derecesini takdir ve tahmin meseleleri üzerinde açık ve katî fikirler elde etmenin, hususî ve büyük bir önemi vardır.

Mevzuun, öğretme ve terbiye usullerini ilerelebilmek, mekteplilerin zihni (mental) tekâmül ve inkişafını mürakabe etmek, ferdi, makul ve faydalı yolda kullanabilmek, çocuklarda meslekî yolu tayin etmek, zihni tekâmülü takdir etmek gibi, nihayet zekânın, bu en gerçek ve esaslı kabiliyetin tetkiki bakımlarından çok mühim ehemmiyetleri vardır.

Bu mühim mevzuu yakından anlamak için onu yukarıda izah edilen şekiller içinde Profesör H. Piéron nun bu dört dersinde göreceğiz.

§ §

Zihne ait inkişaf ve tekâmül meselesi, hususile zekâ ile olan münasebetlerin de umumî psikoloji meselelerinden biridir. Yalnız pedagoji sahasındaki pratik ehemmiyeti yüzünden ona teknik tatbikat vechesinden bakılır.

Bu noktai nazarda zihni "mental,, fonksiyonları ilmi bakımdan verimlidir. Psikolojinin asıl felsefe sahasından kurtulup çıkabilmesi ve nazariyelerini pratik müeyyide sahasına sokabilmesi - pek kazançlı olmamakla beraber - ağır ve güç olmuştur. Çünkü felsefe ile ilmin farkı esasta nihayet bir "sanction" işidir.

Felsefede ebediyet ve namütenahilikle "l'éternel (et) l'infini,, kâinata mukadder son veya onun menşei üzerinde temmül ve mütalealar için mantiki insicamla "cohérence logique kâfi gelebilir. Burada bir köprünün mukavemetini hesap eden bir mühendisle bir infilâk maddesinin istikrar şartlarını tayin eden bir kimyagerin hatalarından bir yıkılma veya patlama çıkabilmesi imkânı gibi korku ve endişeler melhuz değildir. Bu itibarla terbiye kaidelerini elde etmek için zihni inkişaf ve tekâmüle ait kanunlar tayin ve tesbit edilirken telkilerin hataya müsait ve muhtemel olduğu görünür. Halbuki pratik muvaffakiyetlerde diğer tabii ilimlerde olduğu gibi elde edilen nazariyelerin sıhhatini temin eder. Bunun için bu gibi mevzu ve sahalarda müsabetleşmemiş ferizileri dik-

kat ve basitle karşılamak, pratik tecrübenin bulup teyit ettiklerine de emni-

yetle, inanarak kabul etmek lâzım gelir.

§ §

Biyoloji, zihni inkişaf ve tekâmülle meşgul olduğumuz insanın (yalnız muayene ve tetkikini kolaylaştırmak bakımından) fonksiyonları muvakkat ve şematik bir tarzda ayrılabilen, bir küle olan bir organizm olduğunu göstermektedir. Diğer canlılar gibi insan da beşeriyetin sosyal hayatı icaplarından olarak içinde tekâmül ettiği, sıkı bir münasebet ve karşılıklı zaman ve menfaatlarla bağlı olduğu muhitinden ayırarak infecerret bir tarzda inabstracto tetkik edilemez.

Zihni inkişaf ve tekâmülü tetkik ve muayene etmek bir bakımdan da bir organizm ile beraber sosyal ve kolektif bir zümrenin bir elemanını tetkik ve muayene etmek demektir.

Bu organizme doğduğu zaman yani ana uzviyeti hesabına tufeyli olarak tekâmül ve inkişaf edişinin sonunda, sosyal ve fizik âlem ile de vaki olacak münasebetlerini tesis edeceği vakit nazarı itibare alalım.

Veni doğan çocukta, doğmasile beraber bir takım hareket ve faaliyetler baş gösterir, çocukta reflexe ve insiyakı (instinctive) kabiliyetler emprique bir filozofinin tesiri altında tecrübeye müstenit umumî bir vetire "processus universel,, ile uzun müddet zannedildiği dereceden pek ziyade mütetekâmüldür.

« Miss Margaret gray Blanton » ın binlerce yeni doğmuş çocuk üzerinde

müşahade ve tesbit ettiği üzere, çocuk hayatın ilk günlerinden itibaren kendini gösteren bir takım irsi vasıflarla mücehhezdir.

Çok karışık olan emzik emme, memeyi alma faaliyeti «activité» el ayasının tenbihile tahassül eden tutmak yapışmak refleksi ile münasebettar olan, rüşeymi hayatın tenbit kabilinden tıfllığı, yerine de çocukluğun aktif tufeyliliği geçerek yeni doğmuş çocuğa ana sütile beslenmesi mümkün kılar. Bundan başka hayatın ilk saatlerinden itibaren çocukta yalnız fizik muhitte değil sosyal olmasa bile ailevi âlemle münasebettar rolü olan - ağlayış, bağırış, «bilâhare vaki olan» gürültüye uyanış gibi hareketler müşahade olunur. Çocuk yüzü kuyun konulduğunda teneffüsü siyanet ve temin hareketi demek olan baş çevirmek hareketi de bu kabildendir. Çocuğa birdenbire gösterilen bir ışığa bakışın dikilişi, yüz yakınından hareket ettirilen parmağı gözlerin takip edişi gibi Preyer'e göre yirmi üçüncü Stanlay Hall'e göre ise yüzüncü günlerde olmak üzere gösterilen, umumiyetle de daha geç görülen bir takım aksi aksülameller (réaction) lar vaktından çok evvel de görünebilirler.

Burada mevzu bahs olan tecrübeye müstenit müktesebat değil, yeni organizmin cümlei asabiyesinde hazırlanmış ve ekseriya istinacıların henüz mümkün olmadığı devrelerde görülmüş açık montage tezahürleridir.

Çocukluğun ilk psikologları gibi bir veya birkaç münferit müşahade ile iktila etmek istenilmediği halde sayı dikkat olan cihet muhtelif şekilde ta'ayyin

etmiş hareketlerin activités değişikliğindeki çokluk olur.

Bir şeyi takip eden, çocuğun bakış hareketi müşahitler tarafından tecrübe üzerine elde edilmiş bir netice olarak telekki edilmişti. Halbuki müşahitlerin birkaç ay veya haftade tesbit ettikleri bu nevi activité lere - yukarıda da dediğimiz gibi - bazen doğumdan birkaç saat sonra da tesadüf ediliyor.

Bu hal rüşeymi tekâmül süratinin daima bir olmadığını, doğumun - bittabi miadda - organizmin hususile onun cümlei asabiye farikasının (différenciation) mütesavi ilerlemiş olduğunda dahi vukubulabileceğini gösterir.

Yeni doğmuş çocukta artık vaktından evvel ye işmiş olmadan bahsedilebilir. Çünkü (bu hususta saçların hali en fazla göze çarpar.) Onun dokuz aylık réel hayatına göre fizik bir olgunluğu her ne kadar zihni denemezse de hiç olmazsa asabî nerveux bir yaşı vardır. Eğer kâfi miktarda vak'a üzerinde kaidelerin (normes) vasatise alımp tesbit edilse idi yeni doğmuş çocukların réactions aksül'amellerinin muayenesi tekâmülde geç «retard» veya erken olanları meydana koyabilirdi. Fakat, umumiyetle inkişaf ve tekâmüle daha sonraları beliren safhalarında alâka gösteriliyor. Vaktından evvel oluş ile geç kalış da yaşa ve bazı karakteristik tezahürata göre tahmin ve takdir ediliyor ki bunlar da fizik bakımdan ilk dışın çıkışı zihni ve asabî bakımlardan da ilk adımlar veya ilk kelimelerdir.

Vakıtlı bir muayene ve tetkik muhtelif ve müşkül zamanların vücudunu isbat eder, böylece çocukta ele dikkat

edebilmek, onun farkına varmak, kullanabilmek kabiliyeti ilk merhalelerde yalnız refleks, aksülameller sırasında değil fakat psikolojik hareketleri karakterize eden araştırma ve yoklamalarda ve yalnız elin biri için dördüncü veya beşinci ayda peyda olur.

Tournay bir çocuğun sağ eline 115 nci sol eline de 141 nci gün dikkatini kayit ve tesbit ediyor. Bu fark asabî (nerveux) tekâmül ve inkişafın süratinde ki asymetrie ye bağlıdır. Eli psikolojik hareketini tanzim eden kırsı dimagiye

bağlıyan his ve hareket ettirici yollar (1) doğumla beraber işleyebilecek halde değildirler; faaliyetleri için zaruri myelinleşme - (myélinsation) ilk aylar içinde vaki olur, bu muvasala tesis edince ki, el, hareketin temamisinde yer bulur ve teşekkül etmeğe başlıyan varlığın tecrübeleri sırasında kullanıma başlar. Bu hal ilkin sağ elde olmuşsa myelinleşmenin ilkin sağ tarafta tamamlandığını gösterir.

— Sonu var —

(1) Cevheri abyazı teşkil eden myelinli elyaf

Halkevleri Dergileri

Halkevinin adı :	Derginin adı :	Kaç günde bir çıktığı :
Ankara	Ülkü	Aylık
Afyon	Taşpınar	"
Adana	Görüşler	"
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Bafra	Altın Yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	"
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Ülker	Aylık
Denizli	İnanç	"
Elazığ	Altan	"
Eminönü	Yeni Türk	"
Eminönü	Halk Bilgisi Haberleri	"
İsparta	Ün	"
İzmir	Fikirler	On beş günde bir
Konya	Konya	Aylık
Manisa	Gediz	"
Merzifon	Taşan	"
Milâs	Yeni Milâs	"
Muğla	Muğla	"
Niksar	Ülker	"
Trabzon	İnan	"
Sinop	Dranaz	"

Sahibi ve Yayın Direktörü : Mümtaz Arkayın

Basıldığı yer : Güneş Basımevi — Samsun

